

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ, ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ ДО СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Україна переживає складну соціально-політичну ситуацію. Участь у бойових діях впливає на свідомість людини, піддаючи її серйозним якісним змінам. У воїнів, учасників АТО зустрічається порушення соціальної взаємодії, втрата інтересу до суспільного життя, зниження активності, прагнення до соціальної ізоляції. Внаслідок недостатньої уваги суспільства та держави до проблем ветеранів АТО додається ще й комплекс жертви та розвивається пост травматичний стресовий розлад. Ментально воїн ще перебуває у стані війни, мається на увазі система цінностей. Соціально адаптація учасників бойових конфліктів є надзвичайно актуальною проблемою для України.

Проблема соціальної адаптації воїнів АТО ускладнюється негативними стереотипами в українському суспільстві щодо звернення за консультацією до різних фахівців: соціальних працівників, психологів, юристів та інших. Значна частина ветеранів розглядає потребу в допомозі як ознаку слабкості та вважає, що час усе вилікує. Внаслідок цього військовослужбовці тримають усі проблеми та переживання в собі. Крім цього, соціальної допомоги можуть потребувати родини учасників бойових дій, які також перебувають у стані постійної нервово-психологічної напруги.

Проблеми соціальної адаптації учасників антитерористичної операції розглядаються в працях А. Горбань, І. Корольової, В. Корольчук, О. Наконечної, І. Пінчук, В. Пономаренко, В. Попова та ін.

Соціально- підтримка військовослужбовців-учасників АТО полягає, у першу чергу, в реадаптації, яка включає у себе наступні елементи:

1) „психологічний карантин” - перебування військовослужбовців деякий час у середовищі товаришів по службі з поступовим допуском в нього цивільних осіб;

2) створення реадаптувального соціального середовища в країні, місцях постійної дислокації, в сім'ях учасників бойових дій;

3) проведення психореабілітаційних заходів з військовослужбовцями, які зазнали психотравматизації;

4) психологічний моніторинг станів воїнів, котрі повернулися з району бойових дій [1].

Відповідно до законодавства України а саме: постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 432 соціальна адаптація учасників антитерористичної операції розглядається як допомога у проведенні аналізу життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх розв'язання; надання інформації з питань соціального захисту населення; навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь; допомога у зміцненні/відновленні родинних та суспільно корисних зв'язків, організації денної зайнятості та дозвілля [3].

Облік учасників антитерористичної операції, які пройшли соціальну та професійну адаптацію, ведеться Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції за поданням органів соціального захисту населення шляхом внесення відомостей до Єдиного реєстру учасників антитерористичної операції, а для учасників антитерористичної операції, яким встановлено інвалідність, - також до централізованого банку даних з проблем інвалідності .

Соціальна адаптація учасників антитерористичної операції здійснюється центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідно до державного стандарту соціальної адаптації, затвердженого Міністерства соціальної політики. Підставою для отримання послуг соціальної та професійної адаптації є посвідчення учасника бойових дій (інваліда війни або учасника війни) та документ, що підтверджує

безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення [3].

Рішення про надання послуги соціальної адаптації або відмову в її наданні приймається центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що надає послугу, протягом 14 календарних днів з дати звернення отримувача послуги (подання заяви, форми первинної облікової документації № 027/о "Виписка із медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого") та з урахуванням виду та ступеня індивідуальних потреб потенційного отримувача соціальної послуги, встановлених під час комплексного визначення індивідуальних потреб, складеного індивідуального плану надання соціальної послуги [2].

Соціальна послуга надається суб'єктом після здійснення первинного комплексного визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги, складення індивідуального плану та укладення договору про надання соціальної послуги. Визначення індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги здійснюється комплексно суб'єктом, що надає соціальну послугу, відповідно до Карти визначення індивідуальних потреб особи в наданні соціальної послуги соціальної адаптації. Індивідуальний план є основою для надання соціальної послуги та ґрунтується на визначенні індивідуальних потреб отримувача соціальної послуги.

Основні заходи, що становлять зміст соціальної послуги соціальної адаптації, форми роботи та орієнтовний час їх виконання передбачають:

- допомогу в аналізі життєвої ситуації, визначенні основних проблем, шляхів їх вирішення;
- залучення отримувача соціальної послуги до вирішення власних проблем, складання плану виходу із складної життєвої ситуації та допомога у його реалізації;
- надання інформації з питань соціального захисту населення;
- представництво інтересів;
- надання психологічної допомоги;

- корекцію психологічного стану та поведінки в повсякденному житті;
- навчання, формування та розвиток соціальних навичок, умінь, соціальної компетенції;
- участь в організації та діяльності груп самопомоги;
- допомогу в зміцненні/відновленні родинних і суспільно корисних зв'язків;
- участь в клубах за інтересами, клубах активного довголіття, університетах третього віку, допомогу в організації денної зайнятості та дозвілля;
- сприяння зайнятості;
- сприяння в отриманні інших соціальних послуг і консультацій фахівців відповідно до виявлених потреб [2].

Процес включення учасників АТО у життя суспільства після воєнних дій — це комплексна система заходів, яка повинна включати роботу не лише з самими бійцями, але й їхніми сім'ями, друзями, волонтерами, представниками державних, муніципальних служб тощо. Втім ми констатуємо, що нині система адаптації військових АТО перебуває на етапі становлення, великий внесок у її створення роблять громадські організації та центри соціальних служб для сімей, дітей та молоді. На законодавчому рівні Україні розроблено і впроваджуються дві програми: соціально-професійної адаптації військовослужбовців та психологічної реабілітації. Однак марно розраховувати на успішну реалізацію цих програм за відсутності стандартів надання насамперед соціальної допомоги, відсутності власне системи та центру управління нею.

Chuprina Snezhana Oleksandrivna, SOCIAL ADAPTATION OF ANTI-TERRORIST OPERATOR AS A PART OF INTELLIGENCE FOR SOCIAL LIFE

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Методичні рекомендації щодо проведення психологічної підготовки особового складу Збройних Сил України / Генеральний штаб Збройних сил України.

Головне управління по роботі з особовим складом Збройних Сил України. – Київ – 2012. – 214 с.

2. Наказ Міністерства соціальної політики України від 18 травня 2015 р № 514 «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації»
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2017 р. № 432 «Про затвердження Порядку організації соціальної та професійної адаптації учасників антитерористичної операції»
4. Профілактика посттравматичних стресових розладів: психологічні аспекти : [методичний посібник] / упор. : Д. Д. Романовська, О. В. Ілащук. – Чернівці : Технодрук, 2014. – 133 с.